

Gemeente Oss
raadsleden

Maatschappelijke Ontwikkeling

Raadhuislaan 2, Oss
Telefoon 14 0412
Fax [0412] 64 26 05
E-mail gemeente@oss.nl

Geachte raadsleden,

Datum	Ons kenmerk	Behandeld door	Doorkiesnummer
27 mei 2025		K. Brooijmans	06-32451262
Onderwerp			Aantal bijlagen
Wettelijke zorgplicht gemeenten voor volwaardig bibliotheekwerk			

Het kabinet wil dat in elke gemeente iedere inwoner binnen een redelijke afstand toegang heeft tot een volwaardige openbare bibliotheek. Gemeenten hebben hierin vanaf 2026 een wettelijke taak, een zorgplicht, en ontvangen hiervoor vanaf 2025 extra financiële middelen van het Rijk. We willen u nader informeren over de regionale aanpak, de werkwijze van het college en het geld dat ervoor beschikbaar is gesteld door het Rijk.

Wat is de aanleiding voor deze informatie?

De aanstaande wettelijke zorgplicht voor gemeenten vanaf 2026 om een volwaardige bibliotheekvoorziening te hebben, vraagt om een inspanning van zowel de gemeente als de bibliotheek en haar samenwerkingspartners.

Het bibliotheekwerk wordt in de gemeente Oss uitgevoerd door de Noord Oost Brabantse Bibliotheken (NOBB). Naast Oss is NOBB ook actief in de gemeenten Bernheze, Meierijstad en Maashorst. In overleg met deze gemeenten en NOBB is een regionaal plan gemaakt voor de uitvoering van de zorgplicht.

Burgemeester en wethouders hebben ingestemd met de regionale aanpak van de Noord Oost Brabantse Bibliotheken (NOBB) voor de uitvoering van de zorgplicht bibliotheekwerk en besloten de hiervoor ontvangen bijdrage van het Rijk voor 2025, een bedrag van € 279.170,--, beschikbaar te stellen aan NOBB.

Wat is de kernboodschap?

1. Gemeenten hebben vanaf 2026 een zorgplicht voor de bibliotheek in een gemeente. Iedere inwoner moet binnen een redelijke afstand toegang hebben tot een volwaardige openbare bibliotheek.
2. Om te voldoen aan deze zorgplicht moeten gemeenten samen met de bibliotheek vanaf 2026 een meerjarenplan bibliotheekwerk opstellen.
3. Voor de uitvoering van de zorgplicht ontvangen gemeenten voor 2025 en 2026 een decentrale uitkering van het Rijk. De gemeente Oss ontvangt per jaar een bedrag van € 279.170,--. Vanaf 2027 verloopt de bekostiging van de zorgplicht via het gemeentefonds.
4. De decentrale uitkering wordt in Oss ingezet voor:
 - Uitbreiding waar nodig van de openingstijden (met gekwalificeerd personeel)
 - Uitbreiding van de collectie (ook meertalig)
 - Gratis lidmaatschap tot en met 26 jaar
 - Boetevrije bibliotheek
5. Burgemeester en wethouders hebben besloten in te stemmen met de regionale aanpak van Noord Oost Brabantse Bibliotheken (NOBB) voor de uitvoering van de zorgplicht bibliotheekwerk.
6. Burgemeester en wethouders hebben besloten de decentrale uitkering 2025 voor het bibliotheekwerk in de vorm van subsidie aan NOBB beschikbaar te stellen.

Wat zijn de gevolgen?

Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen (Wsob)

De bibliotheek levert een bijdrage aan de persoonlijke ontwikkeling van mensen. Bijvoorbeeld door laaggeletterdheid te bestrijden. Of door ervoor te zorgen dat mensen meer gaan lezen. Ook stopt leren niet na de afronding van het onderwijs, maar gaat het een leven lang door. Daar levert de bibliotheek ook een bijdrage aan.

Maatschappelijke functies/taken bibliotheek

Volgens de bibliotheekwet, officieel de Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen (Wsob), hebben bibliotheken 5 maatschappelijke functies/taken:

1. *Kennis en informatie beschikbaar stellen*
Bijvoorbeeld door boeken uit te lenen, een informatiepunt digitale overheid in te richten, en informatiebijeenkomsten te organiseren over gezondheid, vrijwilligerswerk of duurzaamheid.
2. *Mogelijkheden bieden voor ontwikkeling en educatie*
Bijvoorbeeld door taaltrainingen te geven aan volwassenen die niet goed kunnen lezen

en schrijven, of op lagere scholen een les over mediawijsheid te geven, zodat nepnieuws herkend kan worden.

3. *Stimuleren om te lezen*

Bijvoorbeeld door leesclubs op te zetten, voorleesmiddagen te organiseren of door ouders en medewerkers van kinderdagverblijven te stimuleren voor te lezen.

4. *Ontmoetingen en debatten organiseren*

Bijvoorbeeld door een themacafé, lunch, quiz of markt te organiseren of door verkiezingsdebatten te organiseren.

5. *Mensen laten kennismaken met kunst en cultuur*

Bijvoorbeeld door lezingen, exposities, films, concerten, dorpswandelingen, workshops en voorstellingen te organiseren.

Van bevorderingstaak naar zorgplicht

De Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen regelt hoe de overheid (rijk, provincie en gemeente) zich kan inzetten voor het bibliotheekwerk. Het wordt nu gezien als een bevorderingstaak. Vanaf 2026 wordt dit een wettelijke verplichting, een zorgplicht. De Wsob wordt hiervoor in 2025 aangepast. Om te voldoen aan de zorgplicht moeten gemeenten samen met de bibliotheek een gemeentelijk meerjarenplan voor bibliotheekwerk opstellen. In dit meerjarenplan wordt aangegeven hoe het bibliotheekwerk de komende jaren in een gemeente wordt ingevuld en gefinancierd.

Normenkader

Hoewel de bibliotheekwet zelf slechts beperkte normen zal specificeren, werken de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en de Vereniging van Openbare Bibliotheken (VOB) op dit moment aan een aanvullend normenkader. Het concept-normenkader omvat momenteel vier normen: inhoud, aanwezigheid, bekostiging en professionele bemensing.

Samenvatting normenkader

Inhoudelijke norm	Aanwezigheidsnorm	Bekostigingsnorm	Professioneel bemenste openingstijdennorm
<ul style="list-style-type: none"> • Invulling aan de 5 kerntaken uit de Wsob • Invulling aan de taak om als netwerk het onderwijs te ondersteunen (artikel 8f). • Invulling aan de fysieke verblijfplaats op basis van waarden als veilige, laagdrempelige, publiek toegankelijk 	<ul style="list-style-type: none"> • Gemeente < 5.000 inwoners: lokaal maatwerk • Gemeente tot 30.000 inwoners: 1 vestiging per max 13.000 inwoners • Gemeente 30.000-90.000 inwoners: 1 vestiging per max 17.000 inwoners • Gemeente > 90.000 inwoners: 1 vestiging per max 28.000 inwoners <p><i>Deze norm vraagt 180 extra vestigingen (of servicepunten die een vestiging worden)</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Gemeente tot 30.000 inwoners: € 22,- per inwoner • Gemeente 30.000-90.000 inwoners: € 24,- per inwoner • Gemeente > 90.000 inwoners: € 29,- per inwoner <p>Bedragen inclusief de € 3,- rijks­geld, exclusief huisvesting, exclusief IDO en exclusief dbos</p> <p><i>De verwachting is dat 75% van de gemeenten niet aan deze norm zal voldoen.</i></p>	<p>> 30.000 inwoners:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Centrale vestiging: minimaal 60 uur per week professioneel bemenst open. • Gewone vestiging: minimaal 30 uur per week professioneel bemenst open <p>< 30.000 inwoners:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gewone vestiging: minimaal 30 uur per week professioneel bemenst open • (mini)servicepunt: minimaal 8 uur per week professioneel bemenst open

Bij de inhoudelijke norm wordt aangegeven dat in het gemeentelijk meerjarenplan ingegaan moet worden op functies in de wet, de ondersteuning van het onderwijs en de invulling van de fysieke verblijfplaats. Bij de aanwezigheidsnorm wordt een richtlijn gegeven voor het aantal vestigingen. De bekostigingsnorm gaat uit van een bepaald normbedrag per inwoner voor het bibliotheekwerk, afhankelijk van het aantal inwoners van een gemeente. En tot slot geeft de norm voor professionele bezetting aan wat het minimum is aan professionele inzet per vestiging.

Normenkader en de gemeente Oss

Het normenkader is op dit moment nog in een conceptvorm. Wat blijkt is dat ongeveer 75% van de gemeenten op dit moment niet voldoet aan deze conceptnorm. Ook de gemeente Oss voldoet nu nog niet aan deze conceptnorm waarbij het dan vooral gaat over professionele personele inzet (minimaal 30 uur per week) in Oss, Ravenstein, Berghem en Lith.

Met betrekking tot het inhoudelijke bibliotheekwerk is de gemeente Oss goed op streek. Met de verhuizing van de Osse vestiging einde 2025 naar het Warenhuis zal de bibliotheek in de norm voor aanwezigheid grote stappen maken. Inhoudelijk is het belangrijk om bij groei ook in de collectie te investeren. Daarvoor is geen norm gesteld maar de NOBB gaat ook daarop investeren en uitbreiden naar meerdere talen.

Er is, als we kijken naar het normenkader en de norm voor aanwezigheid, geen extra vestiging nodig in de gemeente Oss.

Voor de gemeente Oss gaat het met name om de professioneel bemenste openingsnorm waarvoor we met hulp van de rijksmiddelen goede stappen kunnen zetten in alle vestigingen; te beginnen bij het Warenhuis.

Er is een overgangperiode voorzien om gemeenten de gelegenheid te geven zich aan te passen aan de nieuwe normen. Als gemeente Oss sorteren we met de inzet van de nu beschikbare decentralisatiemiddelen daarop voor.

Toezicht

Bij een zorgplicht hoort ook toezicht. Dit toezicht wordt vaak uitgevoerd door een bovenliggende bestuurslaag. De provincie gaat toezicht houden op de uitvoering van de zorgplicht.

Wat is het vervolg?

Regionale aanpak zorgplicht NOBB

Het bibliotheekwerk wordt in de gemeente Oss uitgevoerd door de Noord Oost Brabants Bibliotheken (NOBB). Naast Oss is NOBB ook actief in de gemeenten Bernheze, Meierijstad en Maashorst. In overleg met deze gemeenten en NOBB is een aanzet gemaakt voor de besteding van de decentrale uitkering. De middelen worden over meerdere jaren ingezet en zijn erop gericht om te zijner tijd aan de zorgverplichting te voldoen.

De regionale aanpak bestaat uit:

1. Uitbreiding waar nodig van de openingstijden (met gekwalificeerd personeel)

Vanuit het normenkader worden eisen gesteld aan de openingstijden van de bibliotheekvestigingen. Openingsuren met zelfservice tellen hierbij niet mee, alleen de openingsuren waarbij gekwalificeerd personeel aanwezig is tellen. De behoefte aan ruimere openingstijden en professionele advisering is merkbaar in alle vestigingen. In Oss is met name voor de nieuwe bibliotheekvestiging in het Warenhuis een verruiming van de openingstijden aan de orde. Ook wordt gekeken naar een mobiele vestiging voor meer service in de dorpen. In Meierijstad openen ze na de zomer een mobiele vestiging.

2. Uitbreiding van de collectie

De laatste jaren wordt er landelijk ingezet op leesbevordering en het stimuleren van leesplezier met projecten als BoekStart, de Bibliotheek op school, Jongeren Bibliotheek en allerlei lokale activiteiten in de bibliotheken. Hiermee groeit de groep lezers en is uitbreiding van de collectie noodzakelijk. Zowel wat betreft grootte van de collectie als diversiteit in aanbod. In Oss maar ook in de andere gemeenten waar NOBB actief is, wordt bekeken in hoeverre de collectie meertalige boeken kan worden uitgebreid. Daarbij let de NOBB op de aanwezigheid van expats, migranten en inwoners met een migratieachtergrond in de gemeente.

3. *Gratis lidmaatschap tot en met 26 jaar*

Jongeren maken steeds meer gebruik van de bibliotheken, bijvoorbeeld om te studeren of om elkaar te ontmoeten, maar ze zijn vaak geen lid. Deze jongeren krijgen de mogelijkheid om gedurende hun studie gratis gebruik te maken van alle bibliotheekdiensten door middel van een verlenging van het gratis lidmaatschap tot en met 26 jaar. Dit sluit aan op de landelijke trend om de contributievrijdom te verruimen en voorkomt dat 19 jarigen afhaken op het moment dat ze contributie moeten gaan betalen.

4. *Boetevrije bibliotheek*

Het in rekening brengen van boete voor te laat terugbezorgde materialen is voor sommige leden een hoge drempel en in een aantal gevallen zelfs een reden om geen materialen te lenen. Landelijke trend is dat naast verruiming van contributievrijdom de bibliotheek ook boetevrij wordt. Het stimuleert het bibliotheekgebruik en daarmee het lezen bij met name kinderen. Boete als drukmiddel voor het terugbrengen van geleende materialen blijkt overschat. Met andere maatregelen zoals een attenderingssysteem en maximaal aantal te lenen materialen wordt hetzelfde effect bereikt. De opbrengsten van de boetes lijken niet in verhouding te staan met de kosten en negatieve effecten. Het maakt de bibliotheek laagdrempeliger en het past meer bij deze tijd en bij het imago van de NOBB (niet de belerende bibliotheek met strenge bibliothecaris).

De maatregelen met betrekking tot de verruiming van de contributievrijdom (3) en de boetevrije bibliotheek (4) kunnen alleen uitgevoerd worden als de vier gemeenten in het werkgebied hiertoe besluiten.

Communicatie

De communicatie over de zorgplicht voor het bibliotheekwerk en daaruit voorkomende activiteiten vindt plaats vanuit NOBB in samenwerking met de gemeente.

Hoogachtend,

Burgemeester en wethouders van de gemeente Oss,

~~Namens dezen,~~

F.F.G.P. den Brok
Locoburgemeester

H. Reints
secretaris

Samenvatting

Het kabinet wil dat in elke gemeente iedere inwoner binnen een redelijke afstand toegang heeft tot een volwaardige openbare bibliotheek. Gemeenten ontvangen hiervoor vanaf 2025 extra financiële middelen en hebben vanaf 2026 hierin ook een wettelijke taak, zorgplicht genoemd.

De Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen (Wsob) en het bijbehorende normenkader die de zorgplicht beschrijven, is nu nog in concept. Ter voorbereiding op het ingaan van de wet en de zorgplicht in 2026 heeft het Rijk aan gemeenten een decentrale uitkering beschikbaar gesteld.

Het bibliotheekwerk wordt in de gemeente Oss uitgevoerd door de Noord Oost Brabantse Bibliotheken (NOBB). Naast Oss is NOBB ook actief in de gemeenten Bernheze, Meierijstad en Maashorst. In overleg met deze gemeenten en NOBB is een regionaal plan gemaakt voor de besteding van de decentrale uitkering voor 2025 die de gemeenten ontvangen ter voorbereiding en later uitvoering van de zorgplicht.

De regionale aanpak van de Noord Oost Brabantse Bibliotheken (NOBB) voor de uitvoering van de zorgplicht bibliotheekwerk bestaat uit:

- Uitbreiding waar nodig van de openingstijden (met gekwalificeerd personeel)
- Uitbreiding van de collectie (ook meertalig)
- Gratis lidmaatschap tot en met 26 jaar
- Boetevrije bibliotheek

De hiervoor ontvangen bijdrage van € 279.710 van het Rijk voor 2025 stellen we beschikbaar aan NOBB. Ook in 2026 is een gelijk bedrag beschikbaar.